

ROMA MIGRÁCIÓ A TRANSZNACIONALIZMUS FÉNYÉBEN

ROMA MIGRATION IN THE LIGHT OF TRANSNATIONALISM

KOVÁCS OTTILIA–ENIKŐ

Kézdimárkosfalva, Románia

kovacsottyka@yahoo.com

Összefoglalás

A tanulmányban a mesteri dolgozatom keretén belül végzett kutatás alapján, a transznacionális migráció ismert szempontjai szerint elemzem a kézdimárkosfalvi romák migrációs gyakorlatát, ami a rendszerváltás után kezdődött. Az elemzés olyan kulcselemeket tartalmaz, mint a nem, kor, családi állapot, munka, kapcsolattartás egymással és az itthoniakkal, anyagi hasznosulás. A kézdimárkosfalvi romák migrációja a hálózati migrációban, valamint a kumulált okság elméletében beazonosított mechanizmusok révén szerveződik meg, ahol nagymértékben kihangsúlyozódnak a rokoni, baráti kapcsolathálók.

Kulcsszavak: roma migráció, transznacionalizmus, hálózati migráció

Szakirodalmi megközelítések

A z elemzésemet Székelyföldön végeztem, és a migrációnak egy sajátos formáját kutattam, ezért fontosnak tartom bemutatni a meglévő kutatások alapján a témához kapcsolódó, fontosabb trendeket.

A Székelyföldi térségben végzett első kutatások (Bodó, 2008; Bodó–Biró, 2009) azt a tendenciát jelezték, hogy a '90-es évek után nagy lendülettel indult be a külföldre irányuló vendégmunka típusú migráció.

Azok a külföldi vendégmunkások, akik ingáznak két hely, az otthonuk és a munkavégzés helye között, valamint a társadalmi kapcsolataikat képesek egyszerre mindkét helyen működtetni. A mozgás nem azt jelenti, hogy a kötődő kapcsolatok felszámolódnak, hanem azt, hogy a kibocsátó és befogadó közegben egyaránt lehetőség van fenntartani azokat. Arra vonatkozik egy másik megfigyelés, hogy a migráló ember esetében lehetséges a mindkét társadalomba való egyidejű beágyazódás. Sok-

féle és tartós kapcsolatok működtetésére van lehetőség a mindennapi életükben. A transznacionális paradigma szerint (például Niedermüller, 2005; Sandu, 2000) a napjaink migránsai nem csak „ott-tartózkodók”, hanem lehetőségük van beágyazódni a befogadó ország gazdasági, politikai mindennapi életébe.

2009-ben egy olyan átfogó kutatás készült a székelyföldi fiatalok körében, amely kimutatta a társadalmi változásnak azt az egyértelmű jeleit, amelyben a migráló embert egy nagyfokú rugalmasság és individualizáltság jellemzi. A fiatalok számára a migrációs gyakorlat egy olyan tanulási és szociális folyamattá vált, amelyben az idegen és otthoni világ egy időben játszik meghatározó szerepet. A bemutatott kutatási eredmények alapján egy térségi változási folyamat azonosítható be a transznacionális paradigma irányába (Bodó–Bíró, 2009).

A transznacionális migráció térségi megjelenéseit vizsgálva a témával foglalkozó kutatók (Bodó–Bíró, 2009) három területen végeztek alapos felmérést: kapcsolattartás, rituális ünnepek valamint otthoni és idegen értékek területén. A témában 40 mélyinterjú és 8 esettanulmány és 1 terepnapló készült, olyan egyénekkal, akik tartósan vagy rendszeresen járnak ki külföldi vendégmunkára. Kapcsolattartás szempontjából elmondható, hogy a két világgal való állandó kapcsolattartás jellemző, amely a transznacionális migráció egyik legfontosabb tulajdonsága. A kapcsolattartás gyakoriságát tekintve hetente, de sok esetben naponta is történik kapcsolattartás az otthoni családtagokkal vagy barátokkal telefonbeszélgetések, elektronikus levelezések, avagy modern tömegkommunikációs eszközök által (skype, webkamera). A beszélgetések legfőbb témái a családi események, majd a lokalitás hírei is előtérbe kerülnek, valamint legkevésbé az országos közéleti politikai hírekről való érdeklődések (Bodó–Bíró, 2009).

Az ünneplési gyakorlat szempontjából is az élet megélésének két módja figyelhető meg. Az interjúalanyok többsége kiemelt naptári ünnepek-vallási ünnepek (karácsony, húsvét, pünkösd), az egyéni életút fordulópontjai – családi és baráti közösségek ünnepei (esküvő, temetés, keresztlő, konfirmálás), valamint helyi és baráti közösségek ünnepei (falunap, városnap, születésnap) alkalmával utaznak haza. A befogadó környezetben a sok térhez kötődő aspektus miatt nehéz megvalósítani az idő ünnepi megélését (Bodó–Bíró, 2006).

Másfél évtized alatt a székelyföldi térség migrációs gyakorlatában a saját – idegen világ ellentétét a transznacionális komponensek felváltották, amelyek egyénenként változó mértékben jelennek meg (Bodó–Bíró, 2009). A hivatkozott szerzők szerint az itthon és az idegen világ közötti határok átjárhatóak, és egy olyan életforma alakult ki, amelyre a két lábon élés, és a kilépés természetessége jellemző. A

szerzők kihangsúlyozzák, hogy nem egy régi modell eltűnéséről van szó, hanem a cselekvési és értelmezési modellek egy előre nem látható módon történő kicserélődéséről, amely a társadalom tagjai számára egy elfogadható folyamat, és nem jelent gondot (Bodó, Bíró, 2009).

Massey és társai (2001) hét átfogó elméleti modellt állítottak fel a nemzetközi migrációval kapcsolatban. Kutatásom szempontjából a *hálózati migrációt* emelném ki. A rokonsági, ismeretségi hálók csökkentik a migrációval együtt járó többszintű költségeket, valamint az anyagi és egyéb kockázatokat (például Gonzalez, 2009; Alexe és társai, 2012). Ezek az új hozzákapcsolódások révén egy olyan folyamatosan bővülő hálózatról lehet beszélni, amely megkönnyíti a munkavállalást a migránsok számára. E hálózatok működése a Bourdieu-i társadalmi tőke függvényében jobban megérthető, amely szerint egy adott esetben más tőkeformává is konvertálható. A hálózati kapcsolatok mozgósítják a bennük lévő tőkét, amely ebben az esetben információt, valamint segítséget jelent a migrációs döntéshozatalban (Bourdieu, 1998).

Massey és társai (2001) szerint attól a pillanattól, amikor egy közösség tagja külföldi vendégmunkát vállal, akkor a kapcsolatai felértékelődnek. Azok a személyek, akik ilyen migrációs tapasztalattal rendelkező egyénnel állnak kapcsolatba, ők is nagyobb valószínűség mellett döntenek a migrációs kimenetel mellett. A szerzők a továbbiakban arra mutattak rá, hogy a folyamatos hozzákapcsolódások révén egy idő után önfenntartóvá válik a migráció, valamint intézményesül, és megszűnnek benne a kezdeti kiváltó tényezők. A migráció önfenntartó jellegével kapcsolatban fontos megemlíteni a *kumulált okság elméletét* (Myrdal, 1957), amely azt jelenti, hogy a társadalmi, gazdasági struktúrái megváltoznak a társadalmi közegnek, ezzel növelve a további migráció valószínűségét (Massey, 1990). Egy olyan migrációs kultúra alakul ki, amelynek következtében a migráció elfogadottá, sőt természetes lépéssé válik egy adott közösségen belül.

A kézdimárkosfalvi romák migrációja is a hálózati migrációban, valamint a kumulált okság elméletében beazonosított mechanizmusok révén szerveződik meg, ahol nagymértékben kihangsúlyozódnak a rokoni, baráti kapcsolathálók az aktorok munkavállalásában. Ez a folyamat a rendszerváltás után indult be, aminek jelenleg is van aktualitása, ebben a csoportban egy generációváltás megy végbe, mivel az idősebbek itthon maradnak, és ha kell, vigyáznak a kisgyerekekre.

Coleman (1994) is fontos megemlítenem, mint a társadalmi tőke témakörének egyik klasszikusát, szerinte a társadalmi tőke a személyek közötti viszonyokban jön létre, akkor, amikor a viszonyok a cselekvés elősegítése következtében változnak. Coleman (1994) szerint a társadalmi tőke formái közé tartozik a kötelezettség és az

elvárás is, ami bizalmi szinten működik. A hivatkozott szerző szerint a társadalmi viszonyokban tetten érhető egy informális potenciál, valamint a hatékony normák és szankciók is. A saját kutatásom esetében is beazonosíthatóak a felsorolt elemek, hisz ha valaki újonnan megy ki, akkor betanítják a kereskedés praktikáiba, vagy megmutatják, hol sikeresebb a felvásárolt árut értékesítenie. Az általam vizsgált csoport esetében is jellemző Coleman (1994) elmélete abból a szempontból, hogy a csoporton belüli kapcsolatok több szituációban is mozgósítható társadalmi tőkét képeznek, mint például egymás segítése anyagiakban, csomagok hazaküldésében.

A kutatás módszertana

Vizsgálatom során 15 fél strukturált mélyinterjút készítettem a csoport 20-55 éves tagjaival, valamint 2 otthon maradt idős személlyel rövid beszélgetést folytattam. 15 családhoz jártam, és csak egy személyt kérdeztem meg egy családból. Az alanyok kiválasztásánál a legfontosabb szempont az érkezésem pillanatában való otthon tartózkodás volt. Azért kérdeztem meg csak egy személyt egy családból, mert a családtagoknak ugyanaz a motivációs célszáguk, egy család, egy helyen is él kint, ugyanazt a típusú munkát végzik.

Az interjúk segítségével saját megfigyeléseimet, tapasztalataimat egészítettem ki, ugyanis a mesterképzés alatt lehetőségem volt részképzéssel kimennem Magyarországra, ahol lehetőségem volt betekinteni az általuk elmesélt kereskedés praktikáiba. Mivel a kinti és az itthoni környezetet is személyesen ismerem, így az interjúalanyokkal való beszélgetés során nagyobb hangsúlyt fektettem a munka megszervezésére, vagyis a kijutásukra, a mozgósított kapcsolati tőkékre, motivációkra, az előző évek tapasztalataira, valamint az anyagi hasznosulásukra és a jövőbeli tervekre.

Ami a résztvevő megfigyelésemet illeti, a szülőfalum Kézdimárkosfalva, így elmondhatom, hogy napi kapcsolatban vagyok a csoport tagjaival, mivel a szomszédjaim. Gyermekkorom óta ismerem őket, így volt időm megfigyelni az itthoni környezetüket. Kezdttem jobban figyelni az életmódjukra, és arra, hogy-hogyan kezdenek rohamosan gazdagodni. Az érdeklődésem fő célja az volt, hogy kiderítsem, mit dolgoznak Budapesten? Mi az oka ennek a gyors előrehaladásnak?

Ezáltal tudatosan is kezdtem vizsgálni őket interjú formájában. A résztvevő megfigyelés segített abban, hogy ne csak arra figyeljek, amit elmondanak, hanem mélyebb betekintést tehessenek az életvilágukba, életmódjukba, ami által közelebb kerülhettem a mindennapi életvitelükhöz.

A résztvevő megfigyelés mellett a falu idős embereivel elbeszélgettem a romák régebbi életmódjáról, szokásaikról.

A vendégmunkás csoport demográfiai jellemzői

A vizsgált migrációs csoporthoz fűződő személyes kapcsolatom által nem okozott nagy nehézséget az interjúalanyokkal való egyeztetés. Az általam vizsgált célcsoport jelenlegi nagysága 50 személy, vagyis 15 családra terjed ki. A csoporton belüli nemek szerinti megoszlás kapcsán nincs markáns különbség, hisz a nők aránya kevéssel haladja meg a férfiak arányát, az 50 emberből 23 férfi és 27 nő. E kijelentésemet alátámasztja az is, hogy az általam vizsgált legtöbb család női tagja is gyakorolja a vizsgált társadalmi jelenséget. Ritka az olyan család, ahol a nő otthon marad, és vezeti a háztartást. Inkább az a jellemző, hogy a család összes tagja kimegy vendégmunkára, vagyis a családok nagy többségben együtt vállalnak külföldi munkát. Abban az esetben marad otthon az egyik fél, ha a családban kisgyermek van, akit nincs, akire rábízni, és nem szeretnék magukkal vinni Budapestre.

A munkavállalásuk

A beszélgetés során azt kérdeztem meg az interjúalanyoktól, hogy mikor és miért fordult meg a vendégmunka a fejükben, és ki által sikerült kijutniuk.

Az interjúalanyok többsége onnan szerzett tudomást a munka lehetőségéről, hogy a vizsgált csoportban egy olyan család található, amely a rendszerváltás előtt költözött ki Budapestre. E család egyik tagja hívta ki a testvérét, majd más rokonokat is a faluból. Ez a személy nem ajánlott munkát a migráló egyéneknek, hanem csak ötletet adott számukra, hogy hol érdemes munkát keresniük. Elmondható, hogy a külföldre való kijutásban fontos szerepet játszott a rokonok, barátok, ismerősök segítségnyújtása. Egyik interjúalanyom azt válaszolta, hogy: *„Onnan, hogy mások is mentek ki a faluból, és mi is megpróbáltuk. Munkát a férjem úgy talált, hogy mondták volt az ismerősök, hogy van egy Moszkva tér, ahol a munkanélküli emberek gyülekeznek. Onnan vitték el a Maszekok dolgozni. Nem volt munkavállalásija a férjemnek, és így kőműves segéd munkásként dolgozott.”* (M. Editné, 50 éves)

A fiatalabb generációval folytatott beszélgetésekből az derült ki, hogy az idősebbektől szereztek tudomást a külföldi munkalehetőségről. *„A szüleimtől szereztem tudomást, hisz ők régóta járnak ki.”* (M. Déneske, 24 éves)

Munka

Az interjúalanyokkal való beszélgetés során fontosnak tartottam megkérdezni, hogy hogyan zajlik ez a kereskedés? Az elemzett migrációs csoportról elmondható, hogy napjainkban a külföldi foglalkozásukat nagymértékben a kereskedés, pontosabban a ruhaneművel való kereskedés jellemzi.

Az interjúalanyok férfi tagjai közül sokan kőműves segédmunkádként alapozták meg külföldi munkásságukat, de amint lehetőségük adódott rá, ők is átváltottak kereskedelemre. Elmondásuk alapján a kőművesség nem volt könnyű munka, mivel sokat kellett dolgozniuk és kevés pénzt kaptak az illegális munkavállalás következtében. Az egyik interjúalanyom elmesélése szerint: *„Az úgy van, hogy a Kínai piacon megvesszük a ruhákat, és kimegyünk falvakra, bemegyünk házakhoz, és ott megpróbáljuk eladni. Reggel bemegyünk a piacra és, ami azelőtt való nap elkelt, abból újra veszünk. És a feleségem más falvakra megy ki, busszal utazunk ki, és este be a szállásra, de annyi pénzt kérünk, hogy még aludni is tudjunk belőle. A nyeresége 100- tol 500 forintig van. Most vegyesen veszem, és van, amikor ki kell vigyem egy faluba rendelésre. Az úgy történik, hogy megmondják nekem, hogy milyen színű blúz kell, és milyen legyen a mérete.”* (B. Attila, 34 éves)

Kinti körülményeik

Az interjúalanyaim többsége albérletben lakik bent a fővárosban, VIII. kerületben (Józsefváros), Teleki László téren tömbházban. Minden este kell fizessenek a tulajdonosnak az ottlétükért személyenként 1000 forintot. Van olyan eset is, hogy a tulajdonos megértő és elnézi, hogy az illető család nem mindig tud egy nap alatt elegendő pénzmennyiséget keresni a lakbérre, így haladékat ad nekik a hét végéig. Van azonban olyan család is, ahol már hét elején fizetni kell egy adott összeget a lakástulajdonosnak.

A lakáskörülményekkel kapcsolatban az interjúalanyaim többsége azt mesélte el, hogy nem laknak összkomfortos lakásokban, mert nem érné meg anyagilag számukra, kevesebb pénzt hoznának haza. Ez a negyed, ahol jelenleg laknak, többségében munkásoknak van kiadva, olyan személyek laknak ott, akik vendégmunka vállalás céljából mentek ki Budapestre. Általában szerény a lakás felépítése, van egy kis szoba, konyha, fürdőszoba, valamint előszoba. Két személy lakik ebben a lakrészben. Az olyan családoknál laknak hárman-négyen, ahol gyerek is van. Vagy legtöbb esetben a nagyszülők is ott laknak.

„Bent a fővárosba tömbházlakásba, 8 kerületbe, elég gyenge negyed, de ez direkt ilyen vendégmunkásoknak van, ez ilyen főhely nekünk, de jó, mert közel vagyunk egymáshoz. Van egy kiskonyhánk egy szoba és egy fürdő. Nem túl luxus, de ez nagyon jó, mert ha jobbat akarnánk választani sokkal, többet kellene fizessünk, és az nem érne meg, a keresetünket rá költenénk.” (M. Editné, 50 éves)

Az általam vizsgált romák családi életéről elmondható, hogy itthon, valamint idegen közegben is az erős összetartás jellemzi. A családok tagjai kint is együtt élnek

egy háztartást vezetnek, azonban életmódjuk a külföldi munka során nem azonosítható teljes mértékben egy átlagos család életmódjával. Tulajdonképpen a családtagok csak este vannak együtt, amikor végeznek az árulással. A családok egy részéről elmondható, hogy amikor falvakba mennek ki árusítani, akkor kivétel nélkül mindenki megy. Azonban van olyan eset is, amikor szétválnak a családtagok, és más-más falvakban mennek ki eladni az árujukat.

Kapcsolattartás egymással és az itthon maradt családtagokkal

Elmondható, hogy nagyon erős a kötelék az interjúalanyaim között, amely nemcsak a saját csoportra és rokonságra terjed ki, hanem más cigányokra is. A saját csoporton belül napi gyakorisággal találkoznak, leginkább reggel, amikor vásárolnak be a piacon. Esténként nem nagyon találkoznak, mert ilyenkor nagyon ki vannak fáradva, de azért ha tehetik, röviden megbeszélnek, hogy ki hová megy másnap az áruját értékesíteni, valamint mit tudott a legjobban eladni.

Az interjúalanyok többsége a migrálásuk kezdetén nem nagyon tudta tartani a kapcsolatot az itthon maradt családtagokkal, mert a '90-es évek elején még nem volt elterjedve a mobiltelefon, abban az időben még nem tartozott a luxuscikkek kategóriájába. Ilyen esetben nehéz volt az itthoniakkal kommunikálni. Olyan eset is volt, hogy az illető család egy hónapig semmit nem tudott a migráló fél hollétéről.

Napjainkban megváltozott az itthoniakkal való kapcsolattartás mikéntje, hiszen most minden családban több telefon van, így gyakrabban tudnak kommunikálni az itthon maradottakkal, jellemző hogy hetente több alkalommal is beszélnek. De csak a fontos eseményeket beszélnek meg. Néha arról is esik pár szó, hogy mi történt a faluban.

Hazajárásuk gyakorisága

Az interjúalanyokkal folytatott beszélgetés során arra is rákérdeztem, hogy milyen időközönként szoktak hazajárni, milyen alkalmakra, vagy volt-e olyan esemény, amelyre szerettek volna, és nem volt lehetőségük hazajönni. Azt is megkérdeztem, hogy mekkora volt a legrövidebb és a leghosszabb kint tartózkodás időtartam nagysága Budapesten, valamint mennyi időt szoktak itthon maradni.

Ezekre a kérdésekre mindenik interjúalany azt a választ adta, hogy a nagy ünnepeket, mint Húsvét, Karácsony, Szilveszter itthon szokták tölteni. Vélekedésük szerint nem is lenne jó érzés számukra, ha ilyenkor is Budapesten kellene tartózkodniuk. *„Ünnepekre szoktunk hazajönni, családi ünnepekre. Minden ünnepet itthon töltünk.”* (G. Babaka, 27 éves)

A kisebb családi ünnepekhez, mint például a születésnap vagy névnap, már másképp viszonyulnak, ugyanis olyankor nem tartják fontosnak a hazajövetelt, inkább kint együtt ünnepelnek. Ennek egyik legjelentősebb oka az, hogy a család többi tagja, valamint a rokonok, ismerősök is nagyrészt Budapesten vannak. Bevallásuk szerint a családi ünnepeket szerény körülmények között szokták megtartani, ugyanis egy nagyobb méretű mulatozás sok pénzt igényelne, és erre nem fektetnek nagyobb anyagi töké.

A nagyobb családi ünnepeket itthon tartják meg: létrejött ugyanis egy egyesség a külföldön dolgozó csoport és a rokonság között, amely szerint a Keresztelőket, Lakodalmakat akkor tartják meg, amikor mindenki otthon tartózkodik, hogy ne kelljen külön az ilyen alkalmakra hazautazzanak. Tehát az ilyen ünnepeket nagyrészt Karácsonyhoz és Húsvéthoz igazítják, és így megspórolják a többszöri haza utazás költségeit. *„Lagzikra, konfirmálásokra, keresztelőkire és temetésekre haza szoktunk jönni. De ez nálunk egy-egyesség is lehet, mert a lagzikat és a keresztelőket általában akkor tartásuk, amikor ünnep van. Például a fiunk sincs megkeresztelve, és Húsvétkor tartásuk meg, és így arra mindenki hazajön.”* (B. Adél, 29 éves)

Összegzés

A kézdimárcosfalvi roma közösség életmódbeli változásával kapcsolatban a kutatás során bebizonyosodott, hogy nagymértékben meghatározta a Budapestre történő munkamigráció. A romák '89 után tömegesen járnak ki Budapestre dolgozni, pontosabban ruha-kereskedéssel foglalkoznak. Ennek következtében nagyon meggazdagodtak, valamint életmódjuk is nagyban megváltozott.

A migrációs hálózat kialakulásával kapcsolatban fontos következtetés, hogy teljes mértékben informális, rokoni és baráti kapcsolatok mentén szerveződik.

Az idegenség és otthonosság problémakörénél az a következtetés vonható le, hogy a csoport tagjai egyáltalán nem intergálódnak az idegen környezetbe. Az ott tartózkodásuk alatt nem céljuk berendezkedni. Státuszvesztésüket az is fokozza, hogy az otthoni lakáskörülményekhez képest sokkal rosszabb körülmények között élnek Budapesten. Lakterüket kizárólag alvóternek használják, és sok sorstársukkal megosztják.

A vizsgált közösséget az otthoniakkal való kapcsolattartás szempontjából kijárásuk kezdetén nem jellemezte rendszeresség. Heti gyakorisággal beszélgetnek, de csak a fontos dolgokat beszélik meg. Néha előtérbe kerülnek a lokalitás hírei is.

A csoporton belüli kapcsolattartás nagyon szoros, ha esténként nem is találkoznak, akkor reggelente új áru beszerzésekor megbeszélik a napi teendőiket, valamint segítenek is egymáson.

A megkérdezettek elmondása, valamint a saját megfigyeléseim alapján kiderült, hogy a külföldi kereskedés itthoni hasznosulásai közül az anyagi hasznosulás a legjelentősebb. A Budapesten megszerzett anyagi javakat a célcsoport nagyrészt lakás- és autó-vásárlásba, illetve lakás-felújításba fekteti be.

Az anyagi hasznosulás mellett, illetve annak eredményeként jelentős a kulturális szokások megváltozása is. Itt megemlíteném a közösség ünnepi szokásaiban végbemenő módosulásokat, amilyen például a lakodalom, vagy a temetkezés, amely az elmúlt évek során nagy méreteket öltött a rendszerváltás előtti időszakhoz képest. Fontos megjegyezni, hogy a családok számára az ünnepi alkalmak a meglévő anyagi státusz megerősítésére, vagy módosulására adnak alkalmat. Ilyen értelemben a vizsgált célcsoport körében presztízs-kérdés a minél nagyobb méreteket öltő, grandiózus közösségi ünnep megszervezése.

Figyelemre méltó a cigányok Budapesten szerzett tapasztalatainak a felhasználása is, ugyanis jellemző, hogy akár építkezésnél, akár lakberendezésnél alkalmazzák a migráció során látottakat. Mivel a külföldön végzett munka, típusát tekintve ruhával való kereskedés, ezért a megkérdezetteknek több esetben adódik alkalmuk betekintést nyerni a magyarországi emberek otthonába.

Irodalomjegyzék

- Alexe, I.–Horvath, I.–Noica, R.–Radu, M. (2012): Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe.
- Biró, A. Z.–Bodó, J. (2009): A tér kapcsolatok, rituálék és értékek szerinti felosztásának vizsgálata a transznacionális migrációs folyamatokban.
- Bodó, J. (2008a): Új idők, új terek. A transznacionális tér építésének módozatai a székelyföldi vendégmunkásoknál. In: Bodó Julianna: Diskurzusok és életutak a migráció tükrében. Scientia Humana, Budapest.
- Bodó, J. (2008b): Itthon vagy külföldön? A székelyföldi fiatal korosztály munkamigrációja. In: Bodó Julianna: Diskurzusok és életutak a migráció tükrében. Scientia Humana, Budapest.
- Bodó, J. (2008c): Diskurzusok és életutak a migráció tükrében. Scientia Humana, Budapest.
- Bodó, J. (2009): A vendégmunka típusú migráció magatartásmintái a székelyföldi térségben. Fórum Társadalomtudományi Szemle, XI. évfolyam, 2009/1, Somorja.

- Bourdieu, P. 1998 (1983): Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. Megj.: Lengyel Gy. – Szántó Z. (szerk.). Tőkefajták: A társadalmi és kulturális erőforrások szociológiája. Budapest: AULA.
- Coleman, J. S. 1994 (1990): Társadalmi tőke. Megj.: Lengyel Gy. – Szántó Z. (szerk.) 1994. A gazdasági élet szociológiája. Budapest.
- Gonzalez, L. S. D. (2009): Family Organization in Five Types of Migratory Wage Labor <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1961.63.6.02a00070/pdf>
- Haug, S. 2008: Migration Networks and Migration Decision-Making. Journal of Ethnic and Migration Studies Vol. 34, No. 4, pp. 585_605
- Massey, D. S. et al. (2001): A nemzetközi migráció elméletei: éttekintés és értékelés. In: Sik Endre (szerk.): A migráció szociológiája. Budapest.
- Niedermüller, P. (2005): Transznacionalizmus: elméletek, mítoszok, valóságok. In: Etnikai identitás, politikai lojalitás. Nemzeti és állampolgári kötődések (Kovács Nóra - Osvát Anna - Szarka László szerk.) MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 52-66.
- Niedermüller, P. (2006): A lokalitás metamorfózisai. In: Replika 2006.56-57. sz. 33-44.
- Sandu, D. (2000): Migrația transnațională a românilor din perspectiva unui recensământ comunitar. In: Sociologie Românească, 3-4. București, 5-52. <http://old.sociologieromaneasca.ro/2000/articole/sr2000.3+4-a1.pdf>
- Vajda, I.–Prónai, Cs. (2002): Romániai romák Magyarországon In: Roma migráció, Szerk: Kovács András, MTA Kisebbségkutató Intézet- Nemzetközi Migráció és Menekültügyi Kutatóközpont, Budapest

Abstract

In this study, based on my research within the framework of my master's thesis, according to known aspects of transnational migration, I analyze the Roma migration practices in Kézdimárkosfalva (Transylvania, Romania), which began after the change of regime. The analysis contains key elements such as gender, age, marital status, work, relationship and material gain. The Roma migration from Kézdimárkosfalva is organized through mechanisms identified in network migration and the theory of cumulative causation, with a strong emphasis on kinship and friendship networks.

Keywords: Roma migration, transnationalism, network migration